

Duchovní faktor v soudobé válce

Kurs imperialistické reakce v čele s vládními kruhy USA zaměřený na podkopání vytvořené strategické rovnováhy prudce zosílil mezinárodní situaci, vyvolal nebezpečnou labilitu ve světě. V USA vymýšlejí zlověstné plány jaderné války a počítají, že v ní zvítězí.

Realnost válečné hrozby staví náš socialistický stát před nevyhnutelnost stále upevňovat obranu země, bojovou sílu sovětských ozbrojených sil, zachovávat nejvyšší bdělost.

Důležité místo při řešení tohoto úkolu mají duchovní síly lidu a armády. Při jejich formování vychází naše strana z leninského závěru o tom, že ať je technická výzbroj armády sebelepší, zůstává rozhodující silou ve válce člověk, který dokonale ovládá techniku.

Rozhodující úloha člověka ve válce je určována především tím, že se ve válce střetávají armády, které usilují o určité politické cíle za pomoci různých zbraní. Avšak zbraně a technika samotné nebojují, řídí je lidé, kteří dodávají činnosti bojových systémů sociální zaměření. A to je určováno těmi třídami a vládami, které organizují a vedou válku.

Cíl války, kterou usilovně připravují agresivní imperialistické kruhy, předpokládá především nastolení jejich světovlády, postavení hráze proti pokrokovým změnám ve světě.

V protikladu k této politice Sovětský svaz spolu s bratrskými socialistickými zeměmi usilovně bojuje za odstranění hrozby války, za zachování míru a prohloubení uvolnění, za zajištění bezpečnosti národů. V případě agresivního napadení imperialismem bude cíl války SSSR a jeho spojenců určen pouze zájmy obrany nejspřavedlivějšího společenského řádu v historii, obrany lidu a území socialistických zemí, nevyhnutelnosti rozdrčení sil agrese.

V současném období se staly problémy zabezpečení spolehlivé obrany socialismu složitější a rozsáhlejší. V těchto podmínkách jsou zvláště aktuální leninská slova o tom, že bez iniciativního, uvědomělého vojáka a námořníka v soudobé válce úspěch možný není.

Příčiny, cíle a charakter války určují obsah a projevy duchovního faktoru ve válce. Spravedlivá válka rozšiřuje duchovní možnosti bojujících mas, nespravedlivá je snižuje, omezuje.

Duchovní faktor, jako specifický projev duchovních sil lidu a armády v průběhu vlastní války je složitým jevem. Existuje řada pojmů, které odrážejí jeho různé stránky: „morální faktor“, „duchovní síly“, „mravní síly“, „morálně politický faktor“. Jsou to pojmy jednoho řádu, avšak svým obsahem ne zcela stejné. Pojem „duchovní faktor“ je pojem širší. Není náhodou, že duchovní schopnost lidu a armády k vedení války se často nazývá morálním faktorem. Je to spojeno s tím, že vztah lidí k válce, k jejím cílům, charakteru, nachází zvláště zřetelný projev v morálním vědomí a odráží se v etických kategoriích „dobra“ a „zla“, „spravedlivého“ a „nespravedlivého“, „vojenské povinnosti“, „hrdinství“ atd. Proto je termín „morální faktor“ přijatelný, avšak nezahrnuje celý obsah duchovních schopností lidu a armády k vedení války.

Je třeba říci, že nelze také ztotožňovat „duchovní faktor“ se společenským vědomím vcelku, protože mnohé jeho prvky jsou k hodnocení války lhostejné. Např. matematické znalosti, některé přírodní teorie, přírodovědné koncepty se přímo v duchovním faktoru neprojevují, i když jsou zprostředkovaně do procesů spojených s válkou zapojeny. Do duchovního faktoru patří především ty prvky politického, právního a mravního vědomí, které nejloubežji odrážejí třídní vztahy lidí k válce, ukazují jejich duchovní schopnost dosáhnout vítězství nad nepřítelem.

Nyní můžeme shrnout, že ve své podstatě „duchovní faktor“ představuje stav společenského vědomí, který vyjadřuje stupeň připravenosti a v praxi realizovanou schopnost mas k řešení sociálních, ekonomických, politických a vlastních vojenských úkolů.

Ve válkách na obranu socialismu představuje duchovní faktor ten duchovní stav lidu a armády, který vyjadřuje jejich třídně uvědomělý vztah k válce, v praxi realizovanou duchovní schopnost a rozhodnost k rozdracení nepřítele.

Ve struktuře duchovního faktoru jsou dvě skupiny prvků jeho obsahu: ideologická a společensko-psychologická.

Ideologický obsah duchovního faktoru lidu a armády je dominujícím obsahem. Převažují komunistických světových názorových hledisek ve společenském i individuálním vědomí sovětských lidí určuje jejich třídní polohu při řešení sociálních, ekonomických i vojenských úkolů. Světový názorový hledisko je teoretickým základem sociálních aktivit a činů sovětských lidí.

Ideologická skupina morálního faktoru sovětského lidu a jeho ozbrojených obránců jako základní prvky zahrnuje sociálně politické koncepty války, leninské učení o socialistické vlasti a její obraně, o místě a úloze KSSS při mobilizaci sil k odporu proti nepříteli, o historické úloze, vlasteneckém a internacionálním poslání sovětských ozbrojených sil. Patří tam i názory na podstatu a charakter soudobé války, konkretizované v individuálním vědomí, etické představy o odvaze, hrdinství, morální pevnosti, osobní odpovědnosti za obranu své vlasti.

V ideologických prvcích duchovního faktoru se odráží společenská potřeba lidových mas a armády socialistického státu. Tím, že se upevňuje v jejich vědomí a stává se jejich přesvědčením, přetváří je do určitého duchovního stavu, působí v podobě konkrétních motivů jejich snah, které se projevují za války.

Proces formování duchovního faktoru není jevem zcela ideovým. Jeho silnými zdroji jsou socialistické společenské zřízení našeho státu, mohutné výrobní síly rozvinutého socialismu, zralé socialistické společenské vztahy. Růstu a upevňování duchovního faktoru blahodárně napomáhá pokroková marxisticko-leninská ideologie, upevňování světové socialistické soustavy, všelidový charakter sovětského státu, úspěch výstavby komunismu, přednosti socialistické

kého způsobu života, morálně politická jednota a semknutost sovětského lidu okolo strany a jejího ústředního výboru, pevný svazek dělnické třídy, kolchozního rolnictva a lidové inteligence, přátelství národů SSSR.

Stabilním zdrojem duchovního faktoru naší společnosti je vedoucí a usměrňující úloha KSSS, její všestranná ideologická a organizátorská činnost. Pod vedením strany se formuje u všech sovětských lidí hluboké chápání společenské povinnosti, osobní odpovědnosti za splnění služebních povinností, ukázněnost.

Do skupiny ideologických prvků duchovního faktoru patří i **vojenskotechnické znalosti**. Vytvářejí pevný základ realizace morálně politických kvalit lidí v bojové situaci, zabezpečují u vojáků ovzduší přesvědčenosti o svých silách, napomáhají dovedné a rozhodné činnosti vojsk. Pevné vojenskotechnické znalosti umožňují vojenským kádřím posuzovat věci fundovaně, hbitě. Jestliže tyto znalosti nejsou pevné, tak to podstatně ztěžuje možnosti hodnotit situaci, rozhodovat se a dosahovat realizace rozhodnutí. Slabé vojenskotechnické znalosti se záporně odrážejí na projevech duchovních kvalit vojáků.

Ke skupině společensko-psychologických prvků duchovního faktoru patří na úrovni veřejného vědomí vytvářené dojmy, představy lidí o válce, jejím průběhu i následcích, společensko-psychologické prvky revolučních a bojových tradic, vlastenecké city, morální stránka bojových zkušeností, vojenské obyčeje.

Poznamenejme, že společensko-psychologických prvků je v duchovním faktoru větší množství, avšak rozhodující úloha patří ideologickým prvkům. Právě tyto prvky dodávají duchovním silám vědecky zdůvodněnou zaměřenost, formují světový názor osobnosti, dávají smysl její činnosti ne podle nahodilých, ale podle potřebných motivů. Tak např. ideologie působí jako silný ge-

nerátor vztahu vojáků k válce, projektuje jejich činnost při obraně socialismu formování určitých hledisek, napomáhá formování vojáka věrného ideálům komunismu.

Při další charakteristice společensko-psychologických prvků duchovního faktoru je třeba poznamenat, že tyto prvky mají různý stupeň trvalosti. Emoce, nálady, mínění jsou pohyblivé, často mění sílu, hloubku svého projevu. Zato tradice, návyky obyčejů jsou trvalejší. Tuto zvláštnost je třeba brát v úvahu při výchovné práci s lidmi.

Ideologické prvky duchovního faktoru se vytvářejí cílevědomou ideově výchovnou prací, kterou dělá KSSS prostřednictvím velitelů, politických orgánů a stranických organizací. Neslábnoucí pozornost strany k tomuto úseku činnosti vyplývá z toho, že v ideologických prvcích spočívá základ duchovní převahy našich ozbrojených sil nad imperialistickými armádami.

Pokud jde o společensko-psychologické prvky duchovního faktoru, tak se vytvářejí nejen pod vlivem existujícího systému formování duchovních sil lidu a armády, ale i živelně, pod bezprostředním vlivem konkrétních okolností.

Rozhraní mezi ideologickými a společensko-psychologickými prvky je pohyblivé. Prvá skupina působí na druhou, dodává jí třídní zaměřenost, působí při tom na city, zvyky, mínění, nálady, snahy lidí, koncentruje myšlení a vůli na splnění vojenské povinnosti, konkrétního úkolu. Na druhé straně společensko-psychologické prvky dávají ideologickým prvkům emocionální zabarvení.

Duchovní faktor po svém zformování nezůstává ztrnulý. Ideje, názory, city, které v určitém okamžiku ve vědomí dominují a dodávají duchovním silám určitou zaměřenost a nadšení, se mohou při působení různých okolností a nových ideí měnit. To znamená, že duchovní faktor je veličina

dynamická. Proto je důležité vidět jeho konkrétní stav, tj. stupeň jeho efektivnosti a aktivity při řešení vzniklých praktických úkolů.

Mnohé zásadně nové vyvolává v morálně psychologickém stavu lidí a armády možná raketová jaderná válka, kterou připravuje imperialismus. Jestliže válku rozpoutá, tak válečná činnost bude mít mimořádně dynamický, manévrový charakter s velikými ztrátami a devastacemi. Protože v ní budou proti sobě stát uskupení dvou protikladných systémů, dodá to válce zvláštní rozhořčenost a nesmiřitelnost.

V podstatě taková válka zasáhne všechny oblasti života společnosti a bude vyžadovat kolosální duchovní a fyzické vypětí nejen od ozbrojených sil, ale od všeho lidu. Zvláště velkou úlohu bude mít duchovní faktor po vedení jaderných úderů, kdy bude zapotřebí nejvyšší možné vypětí, aby v co nejkratší době byla vojska uvedena do pořádku, obnovena jejich bojeschopnost, mobilizovány všechny morální a fyzické síly lidí ke splnění dřívějších nebo nových úkolů.

Úloha duchovního faktoru se zvýší i při

vedení bojové činnosti s použitím obyčejných zbraní. To je podmíněno tím, že svůj vliv na duchovní stav vojsk si zachová politická podstata války, třídní ostrost a rozhodnost cílů války. Ohromný vliv na duchovní stav vojsk budou mít prudce vzrůstající bojové možnosti klasických zbraní, změněné způsoby ozbrojeného zápasu, stálá hrozba použití jaderných zbraní nepřítele.

Soudobá válka klade stále rostoucí požadavky na velitelské kádry. Proto velitelé musí mít dostatek sil, aby jako všichni vojáci překonali obtíže a nebezpečí bojové situace a kromě toho zabezpečili výrazné a nepřetržité velení vojskům, aby ani na minutu nepřerušili řízení vojsk i v těch nejsložitějších podmínkách a osobním příkladem pevnosti, vytrvalosti a sebeovládání inspirovali příslušníky armády k úspěšnému splnění bojových úkolů.

Služba v ozbrojených silách vytváří neustálou duchovní připravenost a schopnost k projevení vyšší sociální aktivity v té nejsložitější situaci. Avšak tento proces se neuskutečňuje samovolně, automaticky. Je výsledkem cílevědomé morálně politické a psychologické přípravy vojsk.